

Intervju

Ska Keller

Veliku smo pogrešku napravili u prethodnom desetljeću prepustivši tržištu da sve uredi. Moramo promijeniti način na koji ekonomija funkcionira, trebamo socijalnu i ekološku transformaciju ekonomije, kaže mlada političarka i poručuje:

Ekonomija bi trebala raditi za ljudi, a ne eksploratirati ih

Razgovarala Valentina Wiesner
valentina.wiesner@vecernji.net

Ako imamo narativ "svi čemo umrijeti", sad je pet do 12, to je loše. Radije prijedimo na onaj "što se još može napraviti" – jer se može. Ljudi već rade na tome, postoji velik potencijal za izgradnju bolje budućnosti. Imamo Europsku uniju, uz sve njezine slabosti, to je najbolja ideja koju imamo, zaustavila je ratove među članicama na dugo razdoblje. Branit ćemo EU i raditi na tome da je promijenimo, optimistično i samouvjereni najavljuje Ska Keller, 36-godišnja europarlamentarka, potpredsjednica Europske stranke zelenih (EGP), dok ispijamo poslijepodnevni macchiatu na komiškoj rivi, u kratkoj stanci nabijenog programa Zelene akademije koju svake dvije godine organizira Institut za političku ekologiju. Mlada njemačka političarka sudjelovala je na završnom panelu programa pod lajtmotivom "Moving Beyond Fragments".

– Šaljemo poruku o promjeni: možemo ispuniti obećanja na kojima je izgrađen EU koja su još vrlo bitan faktor integracije – da je to zajedničko područje slobode i pravde. U mnogim zemljama postoje problemi, u Poljskoj, Rumunjskoj... Treba ponovo urediti ta obećanja. Nedostaje nam instrumenata kojima bismo pomogli lokalne pokrete u borbi za njihovu slobodu. Treće je obećanje prosperitet. Imamo ga u nekim zemljama, ali gledamo i njegovo gušenje, primjerice, u

Grčkoj – deklamira Ska (Franziska) Keller koja je u političku arenu ušla uistinu mlada – već u 19. pridružila se njemačkoj Zelenoj mlađeži, u 27. je prvi put izabrana u Europski parlament i nakon studija islamskih znanosti, turkologije i judaistike specijalizirala za pitanja migracije i odnosa EU i Turske. Njezini su stavovi prema nacionalizmu u Europi očekivani: – Ona treba biti simbol otvorenih granica prema izbjeglicama, taj je simbolizam važan, multikulturalizam – kaže ta snažna žena krhkog tijela, mjestimično iscrtanog tetovažama zmajeva. Njezini su Zeleni dio grupe Greens-European Free Alliance (Greens-EFA) u Europskom parlamentu koja okuplja zelene, regionalne i lijeve nacionalne političke stranke. Uz zaštitu okoliša i jednakе mogućnosti, u fokusu su im socijalna pravda, otvorena i demokratska Europa u kojoj građani aktivno participiraju u politici i u kojoj korporacijski interesi nisu važniji od njih.

– Dolazimo iz istog pokreta sa socijaldemokratima, imamo nešto što nazivamo „lijevi korpus“ koji okuplja progresivne grupe koje su napuštale stranke, neki su i liberali. Imamo i konstantnu suradnju: s liberalima možemo raditi na problemima migranata, ali na porezu ne možemo. Gle, iznenadenja! (smije se). Sa socijaldemokratima se nekad ne možemo naći na problemima okoliša... Igramo različite uloge, to je i benefit jer radimo konstantne kompromise. Postoje ujedinjavajući faktori unutar Europe jer mnogo ljudi trpi zbog zagadenja zraka, pesticida u hrani... – vraća se aktivistica na svoj osnovni habitus. Uvjerenja je da građani Europe nisu bespomoćni – moguće je stvari raditi drukčije, reći ne lošim po-

BOJAN MRĐENOVIC

litikama, ali i pozitivno lobirati za ljudi, za planet.

Hrvatska je savršena zemlja za nametanje okolišnih pitanja. Zašto vam treba LNG terminal? Možete se orijentirati na cirkularnu ekonomiju, to donosi razvoj i nove poslove na održiv način

Kakva je budućnost lijevih ideja u Europi? Imamo dosta izazova u Europi u ovom trenutku, ne samo onih koji su vezani uz migracije, a odnose se na činjenicu da nije sigurno da će te ljudi spašavati od utapanja ili gladi, primjerice, u Madarskoj gdje im ne daju nikakvu hranu. Nevjerojatan je način na koji se odnose prema ljudima koji trebaju zaštitu, na koje se, umjesto spasilaca, šalje vojska. Drugi je izazov način na koji ćemo se nositi s problemima demokracije jer neke vlade ne streme naprednoj demokraciji u svojim zemljama: demokracija nije statična stvar, ne možete reći: OK, imamo demokraciju i to je to! Morate je konstantno unapredavati. Poljska se bori s problemima u pravosuđu, u Madarskoj su civilne organizacije financirane donacijama iz inozemstva i potkopavaju im se djelovanje, radi se pritisak na neovisno novinarstvo, Rumunjska se muči s korupcijom... Ljudi koji se bore za svoja prava i protestiraju, čine to pod europskom zastavom, očekuju da Europa ustane jer to ne očekuju od svojih vlasti. Za to još nemamo oruđa, kao ni za socijalna pitanja. Jer, europsko je obećanje mir, ali i prosperitet i vladavina zakona. Nakon krize su relevantna posebno ekonomska pitanja, primjerice u Grčkoj, gdje se Europa ne javlja kao onaj tko će zaštititi, nego razoriti sustav zaštite. Na to se nastavljaju i ekološka pitanja koja nisu obećanja iz prošlosti jer ljudi tada nisu bili toliko svjesni klimatskih promjena. Ali, svi bi nas ti izazovi trebali spojiti u traženju rješenja. Mislim da ljevi-

S njemačkom europarlamentarkom, potpredsjednicom Europske stranke zelenih

O zamiranju aktivizma

Mnogi ljudi željeli bi nešto poduzeti, ali misle da su usamljeni u tome

ca, uključujući zelene, treba naći odgovore.

Hoće li?

To je vrlo dobro pitanje. Trebali bismo! Istina je da su lijevi dugo previše defenzivni: ustali su protiv mjera štednje, što je jako dobro, ali nije dovoljno. Trebamo razviti nove ideje, biti ofenzivni. I reći, dogodit će se "to i to" ako pobijedimo na izborima.

Nakon priličnog rasapa europske socijaldemokracije, jesu li zeleni postali zadnje utočište za oporavak lijevih ideja?

Ne bih rekla da smo baš zadnja brana lijevih ideja. Recimo, u Grčkoj imamo lijevu vladu koja je uspjela zemlju provesti kroz memorandum, nešto promijeniti. Španjolska i Portugal također imaju lijeve, socijaldemokratske vlade, kojima ide prilično dobro, sposobne su dati nova socijalna obećanja i nešto učiniti. Možda ne pokreću svjetsku revoluciju, ali nešto su uspjeli promijeniti. Doista, socijaldemokracija je u krizi u dosta europskih zemalja, i zeleni su malo zabrinuti. Recimo, u Nizozemskoj su socijaldemokrati na zadnjim izborima dobili 14 mesta, jedan mandat manje, a zelena ljevica povećala je broj zastupnika za četiri, na 16. Zeleni rastu. Čak i u Njemačkoj, gdje socijaldemokrati imaju 20 posto glasova, što je za njih jako, jako malo, zeleni su na 15 do 17 posto. Na neki način da, zeleni mogu biti novi lijevi projekt jer, s jedne strane pitanja klime i okoliša postaju sve važnija i ljudi shvaćaju da su to egzistencijalna pitanja koja imaju utjecaj na cijene hrane, zagađenje zraka koje posebno pogoda siromašne ljudi koji žive u gužvi, uz prometnice. Sve je vidljivo da su socijalna i ekološka pitanja posve isprepletena. Imamo i vrlo jasne stavove o Europi: naklonjeni smo europskom projektu i želimo unaprijediti i zadržati EU. Važno je kako EU stoji s politikama i simbolički; što za nju predstavljaju demokracija i ljudska prava, i EU kao simbol svoga toga. Ali ne kažem da to možemo provesti sami. Ako gledamo zelene u cijeloj Europi, imamo dobre rezultate, negdje izvrsne, negdje stabilne, ali to još nije dovoljno za lijevu većinu.

Znači, kanite se izdići iznad fragmentiranja, kao što glasi moto Zelene akademije?

Da, upravo tako. Lijeve snage moraju ići zajedno. To ne znači oduševljanje od vlastitog identiteta, ovo se može postaviti kao projekt

koji zajedno moramo provesti.

U kakvom ste odnosu s njemačkim socijaldemokratima?

Vrlo dobrim, zajedno smo bili u vlasti. Nismo ista stranka, ali ne moramo ni biti. I u Europskom parlamentu izvrsno surađujemo sa socijaldemokratima, također i s drugim lijevima. To ne znači da nekad nemamo razlika, primjerice oko zatvaranja rudnika ugljena, gdje će zeleni reći da je to veliki ekološki problem, a socijaldemokrati će prvo misliti na radna mjesta. Naš je argument da, ako svijet kolabira i nema ljudi, nema ni poslova. Bitno je da radimo zajedno, ne moramo se oko svega slagati.

U Hrvatskoj je asocijacija na njemačke Zelene još uvijek Joschka Fischer. Je li još aktivan u politici?

Nije baš. Još je važna figura, napisao je nekoliko knjiga. Ljudima je važno što ima reći, ali ne bavi se svakodnevnom politikom, nego promišljanjima šireg spektra.

Koje su vam temeljne programske odrednice?

S jedne strane, ujediniti ekonomiju i ekologiju. Zeleni vjeruju da ekonomiju treba napraviti održivom, i u ekološkom i u socijalnom smislu. Da biste se pobrinuli za okoliš, trebate ekonomiju, drukčije ne funkcioniра, nužno je kreirati poslove koji su dobri za ljude i okoliš, primjerice u sektorima njege, obrazovanja, ali i u obnovljivoj energiji. Europa mora biti predvodnik. A ako ste predvodnik, imate i benefite od toga, najnapredniju tehnologiju, mogućnost oblikovanja stvarnosti. Trenutačno tu ulogu ima Kina. Također, treba povezati ekologiju i socijalna prava jer si siromašni ljudi ne mogu priuštiti ekološku hranu iz specijaliziranih dućana, bez pesticida, flaširanu vodu ako ona iz vodoopskrbnog sustava nije pitka, život u okruženju bez zagađenja. To je pitanje ljudskih prava, prisutno u svim našim politikama.

Znači, redoslijed je "planet, ljudi, profit" ili "ljudi, planet, profit"?

Naše politike vidimo s osobom, ljudskim bićem i njegovim okolišem u središtu, ali to nam nije odijeljeno. Jer, što je loše za planet, loše je i za ljudi, imamo samo taj jedan planet za život.

Kako gledate na smjer u kojem se razvija ekonomija u postkrižnom razdoblju?

Mislim da je velika greška u pro-

tekлом desetljeću prepustanje ideji da će tržište sve uređiti. Znamo da neće, imamo sad već jako puno iskustva o tome. Moramo promijeniti način na koji ekonomija funkcioniра, trebamo socijalnu i ekološku transformaciju ekonomije koja ne zagaduje okoliš i ne eksplorativira ljudi, nego je radi za njih.

Odmak od ekonomskog "larpur-lartzima"?

Da. Naravno, trebamo mnogo instrumenata i politika da to postignemo. Recimo, da smanjimo razlike u plaćama između žena i muškaraca. Ne znam kako je u Hrvatskoj, ali ženski je rad podcijenjen u mnogim sektorima koji su "tradicionalno" ženski. Recimo u njezi, koja je krucijalna za društvo, žene su plaćene puno manje nego radnici na građevini. Taj bi rad trebao biti bolje vrednovan, kao i školstvo. To su najvažniji poslovi, bave se ljudima, a to treba pokazati i plaćama. Treba mijenjati i poreze. Trenutačno lokalni kafic plaća mnogo veći porez nego, primjerice, Starbucks. Trebamo pravedne poreze i ne bi smjelo biti konkurenca među zemljama EU, da neka nudi niže poreze po istoj osnovi i bude porezno utočište.

No, trenutačno je u Europi prevladavajući svjetonazor neoliberalan, većina je skloni ideji diktata tržišta. Može li se to promijeniti?

I tu je jedan od problema defenzivan pristup u proteklom desetljećima. Trebalо bi biti ofenzivniji u pokazivanju da je drukčiji sustav moguć.

Vodi li ijedna europska država politiku koja podržava održiv razvoj?

Švedska je dobar primjer, mada nije savršena. Radno pravo bolje je nego drugdje, imaju i zakon o klimi, jako dobar, koji je donijela Zelena stranka. Imaju i problema, jedan od većih je kvaliteta života ljudi imigrantskog porijekla, oni žive marginalizirani u siromašnim kvartovima, ne kao u Francuskoj, ali nisu jednaki.

Gdje je najgore? U kojoj zemlji vi ne biste živjeli?

Volim sve europske zemlje. Ali, recimo, i Njemačka ima najveće razlike u plaćama između žena i muškaraca u Europi, užasne internetske veze... No, s druge strane, imamo Poljsku u kojoj je neovisnost sudstva pod velikim pitanjem, ali i tamo živi puno nevjerojatnih ljudi, aktivnih i

otvorenih pogleda... Rumunjska je skoro legalizirala korupciju, ali ljudi su izašli na ulice, također su jako aktivni. Generalno, mislim da smo jako sretni što živimo u Europi.

Bavite se migracijama i odnosom EU i Turske. Trenutačno je Turska u žarištu zbog valutnog rata – vidite li to kao potencijalnu tempiranu bombu?

Odnosi s Turskom ne idu dobro, očito najviše zbog kršenja ljudskih prava u toj zemlji pod Erdoganovim predsjedavanjem. To je velika šteta jer mnogi ljudi ondje imaju oči uprte u Europu i moramo ih podržati. Stvari se mogu popraviti jedino ako Erdogan promijeni smjer. Trenutačni ekonomski problemi u Turskoj stvarno su duboki i ne iznenadju. Čini se da je tu Erdogan shvatio da treba prijatelje, a ne neprijatelje. Ta ekonomska kriza može biti prilika i da se razgovara o drugim stvarima. Jer ako hoće ekonomsku podršku, trebalo bi mu reći da pusti te sve političke zatvorene, a onda se može razgovarati o ekonomiji. Mnoge vlade promatraju tamošnju gospodarsku situaciju, španjolske su banke, recimo, puno uložile u Tursku, i mnoge tvrtke. Ali u tome nije bit. Nego u ljudima koji su u zatvoru, a da nisu napravili ništa. Koji su izgubili posao i nemaju nikakvu pomoć. To se treba promijeniti da bi bili bolji odnosi s Turskom.

Studirali ste islamske znanosti, turkologiju i judaistiku. To sigurno pomaže da bolje razumijete različitost...

U odnosima s Turskom, recimo, pomaže, primjerice u debatama u kojima se uvijek otvorene i brojne povjesne pitanja koja su važna da se razumiju stvari. S te je strane vrlo korisno.

Uskoro će novi izbori za Europski parlament. Kakva su vam očekivanja i strategija?

Bit će to vrlo zanimljivi izbori. Mi zeleni stojimo dobro. U ovom trenutku ima zemalja gdje smo odlični, negdje smo stabilni, a u nekim zemljama ne ide nam baš

Ljevica je dugo previše defenzivna. Ustali su protiv mjera štednje, što je jako dobro, ali nije dovoljno. Trebamo razviti nove ideje, biti ofenzivni

najbolje, recimo u Austriji. Optimistični smo. Upravo radimo na manifestu koji ćemo obznaniti u studenome, nakon demokratskog usvajanja unutar stranke pa vam sad ne mogu otkriti detalje. Agenda je socijalna i demokratska Europa. No, ako članovi odluče govoriti o nečemu drugom, OK.

Konzervativci imaju svoje probleme, recimo Orbána, i moraju odlučiti što s njim. Imamo i Macrona koji želi vlastitu grupu u Parlamentu EU, što bi moglo progutati dio glasova liberala, što je za nas dobro. Nakon izbora bitno je koje će se koalicije formirati. Socijalisti se žele izuzeti od toga i bit će zanimljivo vidjeti kako ćemo formirati progresivne većine i pogurati Europu naprijed.

Pratili ste izbijanja u Hrvatskoj, propitkivali našeg premijera o otporima usvajajući Istanbulске konvencije... Koliko ste upoznati s društvenom klimom kod nas?

Da, rastu ekstremizmi, imate i problema s tretmanom migranata na granicama, pratimo zbijanja i kontaktiramo s ljudima tu. Nevjerojatno je koliko je ljudi aktivno u Hrvatskoj, između ostalog i na ekološkim pitanjima, zadnjih godina. Hrvatska je tako divna zemlja, s predivnom obalom i otociima, savršena za nametanje okolišnih pitanja. Osim što to vlastne zanima; zašto vam treba LNG terminal? Možete se orijentirati na obnovljivu energiju, cirkularnu ekonomiju, to donosi razvoj i nove poslove na održiv način. Šteta je da se propušta ta mogućnost, ali ne treba odustati, vidim da se jako puno ljudi aktiviralo oko toga. Teško je mobilizirati građane na klimatskim pitanjima jer misle da će se loše stvari dogoditi za 100 godina. Ali, veliku politiku treba spustiti na lokalnu razinu, pokazati ljudima kako se odražava na njih. Treba vremena, ali to daje uspjeh.

Imate neki savjet kako potaknuti građane da se više uključe u politiku koja im se gadi, ali utječe na njihov život svaki dan?

Tako da se upogone sve ove male inicijative koje postoje svugdje kao aktivistički potencijal. Posebno one koje nisu sklene aktivizmu. Mnogi ljudi željeli bi nešto poduzeti ili se ne slažu s onim što se događa, ali misle da su usamljeni u tome, nemaju s kim podijeliti ideje. Te bi posebne grupe trebale postati vidljivije, biti dostupne onima koji bi se možda priključili.